Електронне наукове фахове видання **"Ефективна економіка"** включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)
www. economy.nayka.com. ua | № 8, 2018 | 31.08.2018 р.

УДК 339.9

В. В. Довгий,
Здобувач Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ КОНГЛОМЕРАТІВ

V. Dovgiy
Candidate for a degree, University of Customs and Finance

MAIN CHARACTERISTICS BY ACTIVITY FIELDS OF FINANCIAL CONGLOMERATES

У статті здійснено дослідження основних характеристик сфер діяльності фінансових конгломератів. В процесі дослідження виявлено, що фінансові посередники у формі фінансових конгломератів, створюючи інфраструктуру фінансового ринку, є потужним джерелом інвестицій в економіку. Аналіз дослідження фінансової діяльності у період кризи сприяють розгортанню їх інвестиційної діяльності, котра є основою та запорукою економічного зростання. Доведено, що утворення фінансових конгломератів є виходом з кризових проявів та ситуацій. Фінансові конгломерати поєднують банківську, страхову та інвестиційну діяльність. В статті здійснено порівняння банківської, страхової та інвестиційної діяльності фінансових конгломератів. Встановлено, що функціонування фінансових конгломератів повинно стати важливим джерелом розвитку економіки України.

The article examines the main characteristics of the spheres of activity of financial conglomerates. The study found that financial intermediaries in the form of financial conglomerates, creating the infrastructure of the financial market, are a powerful source of investment in the economy. Analysis of the study of financial activities during the crisis contribute to the development of their investment activities, which is the basis and guarantee of economic growth It is proved that the formation of financial conglomerates is a way out of crisis manifestations and situations. Financial conglomerates combine banking, insurance and investment activities. The article compares the banking, insurance and investment activities of financial conglomerates. It is established that the functioning of financial conglomerates should become an important source of development of Ukraine's economy.

Ключові слова: *фінансовий конгломерат, банківська установа, фінансова установа, страхова організація, розвиток, економічна система.*

Keywords: *financial conglomerate, banking institution, financial institution, insurance organization, development, economic system.*

Постановка проблеми. Для ефективного функціонування економіки країни та її ефективного повномасштабного розвитку потрібна добре організована фінансова система, яка є базисом. Стабільний та прогнозований розвиток всіх економічних процесів забезпечує наявність та функціонування дієвих

фінансових посередників, до котрих віднесено: банки, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, кредитні спілки та інші фінансові установи. Фінансові посередники, створюючи інфраструктуру фінансового ринку є потужним джерелом інвестицій в економіку. До їх функцій належить акумуляція коштів, котрі згодом можна активно інвестувати в економіку, забезпечивши розвиток стрімкими темпами.

В той же час високий рівень конкуренції на фінансовому ринку призводить до того, що фінансові посередники перетворюються. Такі перетворення викликані структурними змінами, які полягають у перетворенні їх на потужних фінансових інститутів. В світлі цього важливим виступає потреба в дослідженні основних характеристик сфер діяльності фінансових конгломератів, котрі забезпечують становлення та розвиток національної фінансової системи.

Основою для вирішення поставленого завдання є дослідження та аналіз сфер діяльності фінансових конгломератів, їх основні характеристики з метою підтвердження еволюційних змін в структурі національного господарства.

Метою статті є дослідження основних характеристик сфер діяльності фінансових конгломератів задля визначення економічного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вчених, які займалися вивченням питань функціонування фінансових конгломератів, їх структури, сфери дії та зовнішнього та внутрішнього середовища в народному господарстві, можна виділити таких авторів, як: В.Вапрцаба, В. Кремень, М. Кужелев, Г. Мар'яненко, Р Сніщенко, В. Швайдак та інші

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Досі залишаються невирішеними питання, що полягають у визначенні фінансових конгломератів, їх структури та сфер діяльності.

Виклад основного матеріалу. В умовах розгортання кризових явищ в економіці питання створення та функціонування інтеграційних фінансових об’єднань постає особливо гостро. Провідні фінансові установи (банківські та небанківські) гостро відчули кризу ліквідності та платоспроможності. Результатом таких впливів стало суттєве скорочення фінансової діяльності, а у згодом і згортання їх інвестиційної діяльності, котра є основою та запорукою економічного зростання. Причиною таких процесів стала необхідність інтеграція фінансових посередників та їх укрупнення шляхом створення фінансових конгломератів. Такі процедури укрупнення здійснюється з метою:

- консолідації фінансових активів;
- розширення клієнтських баз даних;
- економії на масштабі діяльності за рахунок доступу до нових точок збуту;
- уникнення дублювання кадрових функцій;
- мінімізації витрат на рекламу та маркетинг, тощо.

Таких переваг є більше, тому утворення фінансових конгломератів є виходом з кризових проявів та ситуацій. Як правило фінансові конгломерати – як багатоцільові структури виникають на базі двох і більше суб’єктів – банку та страхової компанії, банків та інвестиційної компанії, страхової та інвестиційної компанії тощо. І як правило основну роль у цьому поєднанні відіграє провідній установі - банку. Насправді, така співпраця є вигідна обом сторонам, адже містить певні переваги. По-перше, така співпраця дає змогу розробляти нові фінансові продукти і залучати нових клієнтів. Це можуть бути послуги, які поєднують банківські і страхові послуги. Наразі в Україні фінансові посередники утворюються у формі фінансових конгломератів у поєднанні банківських та страхових установ.

Отже, фінансові конгломерати поєднують банківську, страхову та інвестиційну діяльність в одній групі – об'єднанні. Ці три об'єднання поєднують сфери, які відрізняються одна від одної з позицій властивих їм ризиків. Відповідно це вимагає особливостей нагляду за ними. Саме це і ускладнює можливість всебічного дослідження такої організації діяльності, як фінансовий конгломерат (таблиця 1).

Основна діяльність банків складається з отримання депозитів вкладників з метою надання кредитів та інвестування у цінні папери. Типовим каналом продажів для банків є мережа відділень, через яку вони взаємодіють з клієнтами. Їхніми основними ризиками є кредитний ризик та ризик ліквідності. Баланс інвестиційних фірм відображає їхні інвестиційні портфелі та угоди про фінансування. Активи балансу переважно складають портфель фінансових інструментів та дебіторська заборгованість по позичених цінних паперах та репо; зобов’язання в балансі в основному складаються з вимог клієнтів та облігацій, пов’язаних з власною короткою позицією інвестиційної фірми. Щодо інвестиційних компаній, то вони найбільш чутливі до ринкового ризику та ризику ліквідності.

Страхові компанії враховують ризики в процесі андерайтингу та встановлення страхових премій. Для того, щоб покрити потенційні вимоги, створюється спеціальний резервний фонд та формується інвестиційний портфель для виплати зобов’язань. Страховики зазвичай взаємодіють з клієнтами через власних агентів та незалежних брокерів. Їхніми основними ризиками є ризик андерайтингу (ризик того, що спеціальні резерви або зібрані премії виявляться занизькими для покриття вимог) та інвестиційний ризик (ризик того, що інвестиційний портфель не принесе достатньо високі прибутки).

Таблиця 1.
Порівняння банківської, страхової та інвестиційної діяльності

Критерій	Банк	Страхова компанія	Інвестиційна компанія
Основні активи	Позики клієнтів, міжбанківські активи, цінні папери	Інвестиційний портфель	Дебіторська заборгованість, забезпечена цінними паперами, фінансові інструменти
Основні зобов'язання	Депозити клієнтів, міжбанківські зобов'язання	Спеціальні резерви	Кошти до сплати клієнтам
Типові канали продажу	Відділення	Агенти, брокери	Фінансові посередники
Фінансовий цикл	Середньостроковий	Довгостроковий (life); довго- або середньостроковий (non-life)	Короткострокоий
Основні ризики	Кредитний ризик, ризик ліквідності	Ризик андерайтингу, інвестиційний ризик	Ринковий ризик, ризик ліквідності
Основні механізми трансферу ризиків	Сек'юритизація, кредитні деривативи, позабіржові деривативи	Перестрахування	Позабіржові деривативи
Співвідношення використання капіталу та резервів	Капітал так само, як і резерви	Резерви більшою мірою (особливо у life страхуванні)	Більше капітал
Основні небезпеки та задачі для органів нагляду	Системний ризик, захист вкладників	Захист власників полісів	Захист інвесторів, системний ризик, прозорість та ефективність ринку
Основні інструменти органів нагляду	Вимоги щодо капіталу, обмеження щодо допустимих активів, політика та процедури, спрямовані на забезпечення стабільності	Вимоги щодо капіталу, достатності спеціальних резервів, правила інвестування, правила щодо перестрахування	Вимоги щодо капіталу, відокремлення активів, ведення обліку, операційний контроль

Джерело: розроблено на основі інформації JointForum

Різним сегментам діяльності фінансової групи відповідають різні фінансові цикли. Інвестиційні компанії мають найкоротший часовий горизонт, відображений у «прив'язаній до ринку» оцінці їхнього балансу, тоді як страхові компанії часто мають найдовший часовий горизонт. Страхові премії збираються у поточному періоді, а вимоги можуть з'явитися далеко в майбутньому. Щоправда, треба розрізняти life та non-life страхування. В останньому випадку часовий горизонт є зазвичай коротшим. Фінансовий цикл банку знаходиться приблизно між страховим та інвестиційним.

Висновки. Таким чином, виникнення фінансових конгломератів сприяє загострення конкурентної боротьби на фінансовому ринку. Фінансовий конгломерат - це об'єднання різних за функціональним призначенням фінансових установ. Метою діяльності таких фінансових конгломератів є функціонування в сфері кредитної системи, а перевагою - підвищена якість обслуговування, отримання клієнтом доступу більшої кількості послуг які пропонуються однією фінансовою установою.

Сфера діяльності фінансових посередників насправді містить чимало перешкод, які, відповідно, потребують подолання. Такі характеристики пов'язані із різноманіттям фінансово-кредитних установ та їхніми унікальними особливостями надання послуг різного характеру.

Зауважимо, що кожна зі складових розвитку фінансово-кредитної сфери та сфери діяльності фінансових конгломератів має специфічні шляхи вирішення проблем. Функціонування фінансових конгломератів повинно стати важливим джерелом розвитку економіки України. В основі такого функціонування є тісний зв'язок між усіма суб'єктами інфраструктури.

Перелік використаних джерел.

1. Кремень, В. М. (2017). Стратегія конвергенції як сучасна модель розвитку фінансового посередництва в Україні. *Світ фінансів*, (4 (21)), 165-173.

2. Кужелєв, М. О., & Бойчук, М. М. (2017). Здійснення нагляду за фінансовими конгломератами: європейський досвід. *Экономический вестник университета. Сборник научных трудов ученых и аспирантов*, (34-1).

3. Мар'яненко, Г. І. (2018). Національний банк як фінансовий конгломерат у глобальному світі майбутнього чи народна капіталізація банківської системи України. *Інвестиції: практика та досвід*, (14), 83-86.

4. Сніщенко, Р. Г. (2017). Інституційні аспекти організації та регулювання фінансової безпеки учасників фінансового ринку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки*, (26), 106-109.

5. Швайдак, В. М., & Серотюк, Б. В. (2017). Застосування макроекономічних функцій при консолідації фінансових посередників та взаємодії з реальним сектором економіки. *Економічний простір*, (124), 164-173.

6. Швайдак, В. М.; Гірман, Ю. В. Взаємодія фінансових посередників з банківським сектором економіки у контексті клієнтського сервісу. *Економіка. Фінанси. Право*, 2017, 8 (3): 24-28.

7. Шлапак, А. В. Вплив міжнародних фінансових конгломератів на динаміку диверсифікаційних змін фінансових ринків. *Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 27 квітня 2017 р.). – Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. – 132 с. – с. 62.*

8. Ясинський, В. О., & Субочев, О. В. (2017). Теоретичні аспекти розвитку міжнародних фінансових центрів. *Рекомендовано до друку та розповсюдження через мережу Інтернет Радою факультету міжнародної економіки та менеджменту ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» Протокол № 4 від 22 листопада 2017 р.*, 110.

9. Krupka, I. Концептуальні основи інтеграції фінансового ринку України в глобальний фінансовий простір. *Вісник Львівського університету. Серія економ*, 2009. Вип (42). С. 325-341.

References.

1. Kremen', V.M. (2017), “Convergence strategy as a modern model of financial intermediation development in Ukraine”, Svit finansiv, vol. 4 (21), pp. 165-173.

2. Kuzheliev, M.O. and Bojchuk, M.M. (2017), “Supervision of financial conglomerates: European experience”, Ekonomycheskyj vestnyk unyversyteta. Sbornyk nauchnykh trudov uchenykh y aspyrantov, vol. 34-1.

3. Maryanenko, G. (2018), “National bank as a financial conglomerate in the global world of future or popular capitalization of the banking system of Ukraine”, Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 14, pp. 83-86.

4. Snischenko, R.H. (2017), “Institutional aspects of organization and regulation of financial security of financial market participants”, Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seriia «Ekonomichni nauky, vol. 26, pp. 106-109.

5. Shvajdak, V.M. and Serotiuk, B.V. (2017), “Application of macroeconomic functions in the consolidation of financial intermediaries and interaction with the real sector of the economy”, Ekonomichnyj prostir, vol. 124, pp. 164-173.

6. Shvajdak, V.M. and Hirman, Yu.V. (2017), “Interaction of financial intermediaries with the banking sector of the economy in the context of customer service”, Ekonomika. Finansy. Pravo, vol. 8 (3), pp. 24-28.

7. Shlapak, A.V. (2017), “The impact of international financial conglomerates on the dynamics of diversification changes in financial markets”, Hlobal'nyj ekonomichnyj prostir: determinanty rozvytku. Materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Global economic space: determinants of development. Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference], MNU imeni V.O. Sukhomlyns'koho, Mykolaiv, Ukraine, 27 April.

8. Yasyns'kyj, V.O. and Subochev, O.V. (2017), Teoretychni aspekty rozvytku mizhnarodnykh finansovykh tsentriv [Theoretical aspects of the development of international financial centers], DVNZ «KNEU imeni Vadyma Het'mana», Kyiv, Ukraine.

9. Krupka, I. (2009), “Conceptual bases of integration of the financial market of Ukraine into the global financial space”, Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriia ekonom, vol. 42, pp. 325-341.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2018 р.